

Issoria

over leven en loslaten

UITGAVE VAN
HOSPICE ISSORIA
VERSCIJNT
TWEEMAAL
PER JAAR
OPLAGE 1.600
JAARGANG 20

voorjaar 2016

Kwaliteit is aandacht

De verpleegkundigen

Gesprek over naderend einde

Activite
HOSPICE ISSORIA

Yvonne Leiker

Activite
HOSPICE ISSORIA

Winny Buchner

Activite
HOSPICE ISSORIA

Tini Bakker

Activite
HOSPICE ISSORIA

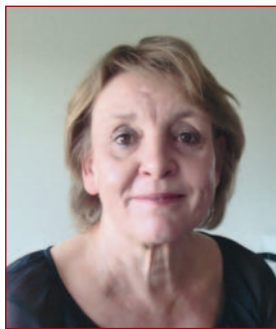
Desirée Schmidt

Activite
HOSPICE ISSORIA

Pien Veldhuizen

Activite
HOSPICE ISSORIA

Pauline Verhoef

Activite
HOSPICE ISSORIA

Nel Ratchford

Activite
HOSPICE ISSORIA

Marianne Nagel

Activite
HOSPICE ISSORIA

Marian Klok

Activite
HOSPICE ISSORIA

Klaaske Tuma

Activite
HOSPICE ISSORIA

José Neuteboom

Activite
HOSPICE ISSORIA

Joke Sutterland

Activite
HOSPICE ISSORIA

Ellen Vierbergen

Activite
HOSPICE ISSORIA

Divera Kapteijn

Activite
HOSPICE ISSORIA

Annemarie Schot

JAARCIJFERS OVER ZORG EN FINANCIËN 2015

FOTOGRAFIE

Esther van Vliet (pag. 2), Liedeke Van Gool (pag. 3) en Jacoline Remmelzwaal (pag. 7).
Met dank voor de foto: www.freeimages.com op pag. 12.

DIT JAAR GEEN ISSORIA-SYMPOSIUM

In het voorjaarsmagazine van Issoria bent u gewend de aankondiging van ons volgend symposium in oktober aan te treffen. Issoria wil haar kennis en ervaring graag met andere hulpverleners in de terminale zorg delen. Wij denken echter dit jaar niet die kwaliteit te kunnen bieden die u van ons gewend bent. Daarom hebben we besloten in 2016 geen symposium te organiseren. We hopen u een volgend jaar weer te mogen ontmoeten!

Erna ten Broeke

COLOFON & VERANTWOORDING

Issoria Magazine is een uitgave van de Stichting Hospice Issoria. Het magazine heeft als doel betrokkenen en geïnteresseerden te informeren over Issoria en bij te dragen aan het creëren van draagvlak (maatschappelijke en financiële steun) voor het werk van Issoria. Issoria Magazine verschijnt twee keer per jaar (mei en december) en wordt gemaakt door vrijwilligers. De kernredactie bestaat uit Erna ten Broeke, Annemieke de Man, Jessica Smeenk, Maarten van Rooij en Trees Schoof. Issoria Magazine wordt verspreid onder donateurs, sponsors, medewerkers van Issoria en andere geïnteresseerden. Het wordt opgemaakt en gedrukt door Okay Color Graphics in Alphen aan de Rijn.

Als u suggesties heeft of feedback wilt geven, kunt u die mailen naar info@issoria.nl ter attentie van de redactie van Issoria Magazine.

In Hospice Issoria werden 71 gasten verzorgd in 2015. De gemiddelde verblijfsduur was 34 dagen. Issoria Thuis stond 20 cliënten bij. 12 nieuwe cliënten kregen individuele rouwondersteuning. Er namen 5 deelnemers deel aan de groeps gesprekken rouwondersteuning.

De Stichting Issoria werkte in 2015 met een kostenbegroting van € 455.000.

Omdat we in het pand aan de Burggravenlaan meer kamers hebben, stegen de verpleegkosten in 2015 naar € 46.000, een toename van € 7.000. De overige kosten en opbrengsten kwamen ongeveer uit op hetgeen was begroot. Uiteindelijk restte eind van het jaar een tekort van € 9.745, terwijl dat op € 2.500 was begroot. Dit extra exploitatietekort kon de Stichting Issoria uit eigen reserves dekken.

Voor 2016 neemt de subsidie af die de Stichting Issoria ontvangt van het ministerie van VWS. Mede om die reden is besloten om na jaren een verhoging door te voeren van de eigen bijdrage met

ingang van 1 april 2016. Desondanks verwachten we voor het Hospice een tekort voor 2016 van € 8.000; ook dit tekort zal worden gedekt uit de eigen reserves.

Bedacht moet worden dat de Stichting Vrienden van Issoria jaarlijks moet zorgen voor een fors deel van de begrote opbrengsten van de Stichting Issoria. Dit gaat om tenminste € 135.000 per jaar. De Vrienden haalden in 2015 weer veel geld op via speciale projecten: Hollen voor Issoria (€ 7.500), de wijnactie (€ 20.000), de 1001 euro-projecten (€ 7.000) en natuurlijk de Slag om Leiden (€ 32.500).

Daarnaast hebben wederom vele vrijwilligers, donateurs, familieleden van onze gasten en andere gulle gevers ons gesteund met giften, donaties, legaten en speciale acties, zoals steun in natura (bijv. de nieuwe TV's). Desondanks vielen de opbrengsten in 2015 met € 178.000 iets lager uit dan in 2014 (mede dankzij enkele bijzondere legaten toen € 207.000), maar wel weer gelijk aan 2013.

Maarten van Rooij

In dit nummer

In memoriam Bert van den Bos	3
Gezocht: zorg- en kookvrijwilligers	3
Tijdig gesprek over naderend overlijden heel belangrijk	4
Kwaliteit is aandacht	6
Hoe doen ze dat: de verpleegkundigen	8
Wie zijn het die helpen met een gift of schenking?	10
Fotorubriek Wij herinneren	11
Column J. Pennings	11
De Fantastische € 1001-club	12
Uitgelicht: Interessante zaken	14
Praktische informatie over Issoria	15
Stichting Vrienden van Issoria: acties die geld opleveren	16

Gezocht: zorg- en kookvrijwilligers

Vrijwilligers nemen bij Issoria de meeste dagelijkse werkzaamheden voor hun rekening. Zij helpen bij de verzorging en proberen een sfeer te scheppen waarin de gasten zich op hun gemak kunnen voelen.

Dat kan van alles betekenen. Van het maken van een praatje of een wandeling tot het doen van

een boodschap. De kookvrijwilligers zorgen elke dag voor een verse maaltijd in overleg met de gasten.

Wat biedt Issoria u?

Een jonge organisatie, waarin u mag meedenken en meehelpen om de palliatieve terminale zorg in een huiselijke situatie zo goed mogelijk vorm te geven. Een warme plek met fijne collega's die allemaal vanuit grote betrokkenheid dit werk doen. En natuurlijk scholing, begeleiding en ruimte om te groeien, te leren en te ontwikkelen en eigen kwaliteiten in te zetten.

Interesse?

Bel 071-5142275 en maak een afspraak voor een vrijblijvend kennismakingsgesprek.

IN MEMORIAM BERT VAN DEN BOS

tekst MARGREET VAN DER LANS EN ERNA TEN BROEKE foto JEANNE TAAL

Op 25 januari jl. zaten we in crematorium Ockenburg in Den Haag. Deze keer niet vanwege een overleden gast, maar voor Bert, onze Bert, zorgvrijwilliger in Issoria. Op 8 januari had hij nog met de vertrouwde armzwaai afscheid genomen na zijn dienst. Achteraf zou blijken dat dit zijn laatste groet naar ons toe was.

Bijna negen jaar kwam Bert op de vroege vrijdagochtend vanuit Voorschoten langs de Vliet naar Issoria gefietst. Bert was wis- en natuurkundige en had lang bij Aegon in de ICT gewerkt. Na zijn pensionering wilde hij meer maat-

schappelijk bezig zijn en zijn wens om mensen te helpen bracht hem in Issoria.

Bert was een belezen man met een brede interesse en liefde voor poëzie. Hij kwam gemakkelijk in gesprek met mensen. Hij bleef de mens die ze waren zien door ziekte en pijn heen.

Bert was een man van gewoonten. Op vrijdagochtend lag de krant altijd al vroeg voor de deur van de gastenkamer. En eitjes koken kon hij als de beste (zonder eierkoker!). Bert had zo zijn eigen kijk op dingen in Issoria. De manier waarop hij het verwoordde hielp ons soms anders naar zaken te kijken.

'Nog even terugkomend op ons gesprek van net ...', dat was een typische Bert-opmerking.

Al die jaren heeft Bert zijn interesse en zijn enthousiasme weten te behouden. Hij had graag de 10 jaar volgemaakt in Issoria. Dat mocht niet zo zijn. Nog steeds is het moeilijk te bevatten dat deze ogenschijnlijk gezonde en vitale 'reus' gevallen is! We zijn dankbaar voor de vele enthousiaste uren die we met hem in Issoria mochten delen.

Tijdig gesprek over naderend overlijden heel belangrijk

Artsen praten lang niet altijd met zeer ernstig zieke patiënten over doodgaan. Dat zouden ze wel moeten doen, vindt arts en onderzoeker Barend Florijn. Een tijdig gesprek over het overlijden vergroot de kans dat de patiënt passende zorg krijgt.

tekst en foto JESSICA SMEENK

Het kan gebeuren dat de patiënt een ingrijpende medische behandeling krijgt die zijn leven misschien wat verlengt maar die de kwaliteit van dat leven zeker niet verbetert. Dat zouden arts en patiënt samen moeten bespreken.

Onderzoek

Wanneer zo'n gesprek niet plaatsvindt kan een patiënt heel gefrustreerd raken over het behandelverloop. Dat vertelt Florijn naar aanleiding van het onderzoek dat hij deed over de communicatie tussen arts en patiënt in de laatste levensfase. Van dat onderzoek maakten gesprekken met dertien gasten van Hospice Issoria deel uit. Het wetenschappelijk artikel over het onderzoek wordt binnenkort gepubliceerd.

Het idee voor het onderzoek kwam, vertelt Florijn, nadat hij samen met medisch psycholoog A.A. Kaptein een artikel had geschreven over de ervaringen van patiënten met kanker. De ervaringen van twee kankerpatiënten in romans van Tolstoj en Solzjenitsin werden vergeleken met de ervaring van een terminale longkankerpatiënt. Uit het interview met deze patiënt bleek dat er niet over doodgaan was gesproken.

Het leek Florijn en Kaptein – beiden werken bij het LUMC – een goed idee om te proberen meer aan de weet te komen over de opvattingen en ervaringen van patiënten in de laatste levensfase. Maar waar zou je verkenningen kunnen doen over dit onderwerp? Het antwoord kwam van Florijn, die op weg naar zijn huis in Leiden langs Issoria – toen nog aan de Plantage – fietste. Hij zocht contact met hospice-coördinator Hans van der Graaf. Ze maakten afspraken en dat leidde ertoe dat Barend Florijn (nu 28) in een periode van twee jaar sprak met dertien gasten van Issoria, bij wie behandeling van hun ziekte niet meer aan de orde was. Het laatste gesprek was in augustus 2015.

De gesprekken begonnen met vragen die erop gericht waren inzicht te krijgen in de achtergrond en de medische geschiedenis van de gasten. Daarna volgden vragen die waren geformuleerd op basis van uitvoerig literatuuronderzoek op dit gebied.

Diepte-interviews

Voor Florijn was de tijd waarin hij de gesprekken voerde niet alleen een periode waarin hij veel kennis vergaarde over de meningen en ervaringen van zijn gesprekspartners. Ook leerde hij met vallen en opstaan hoe hij het best zo'n moeilijk diepte-interview moest voeren. 'Met toestemming van de patiënt nam ik de gesprekken op en luisterde alles terug. Dan hoor je je stopwoorden en je reacties. In het begin was ik verlegen en houtherig. En soms werd iemand ongeduldig omdat ik te lang doorvroeg. Maar anderen wilden juist langer doorpraten.'

De gesprekken op de kamers van de gasten duurden een half uur tot drie kwartier. 'Met twee of drie van de mensen met wie ik sprak had ik een echte klik. Die vergeet ik zeker niet meer.'

UIT DE GEVOERDE GESPREKKEN

De gasten van Issoria die met Florijn spraken ervoeren de beëindiging van de behandeling van de ziekte verschillend. De belangrijkste reden voor het staken van de behandeling was bij deze mensen dat er sprake was van uitzaaiingen.

Vaak werd de naderende dood kort en in medische zin besproken tussen arts en patiënt. Een van de gesprekspartners van Florijn vertelde: 'We spraken er kort over tijdens het laatste consult. Over hoe medicatie voor kalmering zorgt (in de palliatieve fase) en hoe je je dan geleidelijk slaperig en ontspannen voelt.'

Ook kwam het voortzetten van de behandeling geregeld aan de orde: 'We kunnen u allerlei behandelingen aanbieden, zei mijn dokter, maar als ik u was zou ik dat niet meer accepteren. Als ik erop zou staan – zei hij – zouden ze mijn leven kunnen verlengen. Maar het had inderdaad geen zin, dacht ik. Dit is mijn laatste reis, en waarom dan dood en doodgaan in de weg zitten?'

In de gesprekken in Issoria bleek ook dat niet alle artsen het gesprek over het naderend levenseinde aangingen. Een van de ondervraagden zei: 'We bespraken alleen maar hoe de tumor te bestrijden was maar na de derde chemotherapie was mij wel duidelijk dat die niet hielp. Ik nam het initiatief om ermee te stoppen. Mijn arts begon niet over de consequenties, waaruit bleek dat hij de zwakste schakel was in mijn behandeltraject.'

Nog een uitspraak van een van de gasten met wie Florijn sprak: 'Uit een scan bleek dat er overal uitzaaiingen waren. Ik wist dat ik dood zou gaan, maar we spraken er niet over...'

Alle mensen met wie hij sprak waren zeer bereid om open te antwoorden op zijn vragen. En ze waren allemaal positief over Issoria. Florijn noemt het opvallend dat mensen die een naaste, zoals hun partner, hadden verloren in het algemeen meer hadden nagedacht over doodgaan.

Juiste woorden vinden

Het belangrijkste doel van het onderzoek is artsen ervan te doordringen dat het van cruciaal belang is om doodgaan te bespreken met terminale patiënten. Het komt lang niet altijd tot zo'n gesprek doordat artsen er erg tegen opzien een patiënt te vertellen dat de dood nabij is, te moeten melden dat zij

niets meer te bieden heeft en te moeten omgaan met de soms heftige emoties van de patiënt.

De afgelopen jaren is er veel geschreven over dit moment in de relatie tussen arts en patiënt. Zo publiceerde de KNMG in 2011 een handreiking: 'Tijdig praten over overlijden biedt houvast'. Daarin krijgen artsen tips en adviezen over hoe zij zo'n gesprek moeten voorbereiden en voeren.

Met hun artikel hopen Florijn en zijn medeauteurs eraan bij te dragen dat artsen de juiste woorden weten te vinden die zij nodig hebben bij deze moeilijke gesprekken.

'Alle mensen met wie hij sprak waren zeer bereid om open te antwoorden op zijn vragen. En ze waren allemaal positief over Issoria.'

Kwaliteit is onverdeelde aandacht

Hospice Issoria valt onder de Kwaliteitswet Zorginstellingen en moet als zodanig voldoen aan kwaliteitseisen uit die wet. Dat betekent onder meer dat Issoria zorgplannen moet maken, een klachtenregeling moet hebben en medezeggenschap moet regelen. Volgens coördinator Hans van der Graaf betekent kwaliteit binnen Issoria echter veel meer dan het louter voldoen aan wettelijke regelingen.

tekst en foto ANNEMIEKE DE MAN

Hospice Issoria valt onder de Kwaliteitswet Zorginstellingen en moet als zodanig voldoen aan kwaliteitseisen uit die wet. Dat betekent onder meer dat Issoria zorgplannen moet maken, een klachtenregeling moet hebben en medezeggenschap moet regelen. Volgens coördinator Hans van der Graaf betekent kwaliteit binnen Issoria echter veel meer dan het louter voldoen aan wettelijke regelingen.

Uiteraard voldoet het kwaliteitsbeleid van Issoria aan de eisen die de wet daaraan stelt. Er wordt verantwoorde zorg geleverd die voldoet aan de kwaliteitsstandaarden van de beroepsgroep. Er zijn 24 uur per dag BIG-geregistreerde zorgverleners aanwezig die de noodzakelijke verpleegkundige handelingen verrichten. Ook aan de voorwaarden van zorgplannen, een klachtenregeling en medezeg-

genschap wordt voldaan. Maar staat de definitie van kwaliteit voor Issoria gelijk aan het voldoen aan wettelijke eisen? Hans van der Graaf: 'Nee, zeker niet. Als het gaat om de zorg die vrijwilligers bij ons leveren gaat kwaliteit voor ons over aansluiten bij wat de gast nodig heeft. Afstemmen op de ander en er zijn. Vertrouwen geven en krijgen zodat de gast angst, onzekerheid en vragen aan ons toevertrouwt en wij hem of haar kunnen en mogen helpen. In alle facetten. We willen gesprekken kunnen voeren met gasten en hun naasten als daar behoefte aan is, maar ook huishoudelijk werk voor ze doen, zoals schoonmaken, koken en boodschappen doen.'

Selectie vrijwilligers

Kwaliteit gedefinieerd als de intrinsieke kracht van menselijk contact en de wil om er echt voor de ander te zijn;

dienstbaar te zijn. Om die kwaliteitsstandaard met een team vrijwilligers en verpleegkundigen dagelijks in te vullen, is meer nodig dan het voldoen aan wettelijk gestelde eisen. Dat begint bij Issoria al bij het aannemen van nieuwe zorgvrijwilligers. Hans: 'We kijken naar hoe iemand in het leven staat, samenwerkt en zich inleeft in anderen. Maar ook naar hoe iemand omgaat met eigen verlieservaringen. Het gebeurt regelmatig dat we mensen afwijzen. Niet omdat het ze ontbreekt aan de gevraagde competenties, maar bijvoorbeeld omdat een eigen verlieservaring nog te vers is en dat kan dan in de weg zitten tijdens het werk. Het draait bij ons niet om eigen ervaringen, maar om het blanco kunnen openstellen voor de ander.' Eenmaal aangenomen volgt een intensieve inwerkperiode die onder andere bestaat uit het meelopen met diensten

Klachtenbemiddelaar
Jan de Bruine

Vertrouwenspersoon
Hans Hazen

'Het draait bij ons niet om eigen ervaringen, maar om het blanco kunnen openstellen voor de ander.'

in Issoria, tussentijdse evaluaties en een trainingsweekend waarin persoonlijke ervaringen centraal staan. Als de samenwerking wederzijds goed bevalt wordt de nieuwe vrijwilliger zelfstandig ingeroosterd en tekent hij/zij een vrijwilligersovereenkomst waarin de regels en samenwerkingsafspraken omschreven staan; van roosterafspraken tot privacy regels. Maar ook na de inwerkperiode blijft Issoria de vrijwilligers intensief begeleiden. Hans: 'We organiseren jaarlijks een symposium dat ook bedoeld is voor onze vrijwilligers, geven scholingsdagen over uiteenlopende thema's en voeren samenwerkingsgesprekken. Daarnaast kunnen onze vrijwilligers altijd terugvallen op onze vertrouwenspersoon met wie zij gesprekken kunnen voeren over eigen werkervaringen en advies kunnen vragen.'

Multidisciplinaire samenwerking

In de dagelijkse praktijk van Issoria werken de vrijwilligers nauw samen met de verpleegkundigen. Ze vormen - in wisselende samenstellingen - een team dat 24 uur per dag paraat staat voor de gasten. Iedere dienst wordt afgesloten met een overdrachtsgesprek met het team van de aansluitende dienst. Hans: 'In die overdracht wordt gesproken over wat er in de dienst gebeurd is, wat de aandachtspunten zijn en waar de gasten op dat moment

individueel behoefte aan hebben.' Naast de dagelijkse overdrachtsgesprekken, die ook vastgelegd worden in het zorgdossier van de gast, vindt er tweewekelijks het Interdisciplinair gastenoverleg (IGO) plaats. Een overleg waarbij de huisarts van de betrokken gast aanwezig is samen met een arts uit het consultatie-team, een verpleegkundige, een coördinator, een pastoraal medewerker en een vrijwilliger. Hans: 'In het IGO wordt zowel de fysieke als mentale staat van de gast besproken, ook in relatie tot de zorg en de naasten die erbij betrokken zijn. Het is niet in iedere hospice gebruikelijk dat een vrijwilliger hierbij aanwezig is. Wij vinden het echter vanzelfsprekend dat ze aansluiten. Vrijwilligers leveren een grote bijdrage aan de dagelijkse zorg van de gast. Hun ervaringen en dilemma's zijn waardevolle input voor het bepalen van de zorgstrategie. En zijzelf krijgen antwoorden op hun vragen en praktische handvatten hoe zij de zorg voor de betreffende gast het beste kunnen inrichten; er voor de gast optimaal kunnen zijn.'

Kwaliteit in relatie tot de gast

Zoals het IGO een gepland moment is waarop het zorgplan van de gast besproken wordt, zijn er ook geplande momenten waarop dit gebeurt met de gasten zelf en hun naasten. Voorbeelden hiervan zijn het intakegesprek, tussentijdse

afstemmingsgesprekken en familiegesprekken en het evaluatiegesprek met de naasten na het overlijden van hun dierbare. Hans: 'Het zijn geen procedurele gesprekken waarin wij een door ons bedacht zorgplan toelichten. Ons streven is om samen met de gast en zijn/haar naasten te komen tot een gedragen zorgaanpak. Het zorgplan is daar een resultante van, maar geen doel op zich. Het gaat ons er alleen om dat we datgene doen waar de gast mentaal en fysiek behoefte aan heeft. Dat is wat kwaliteit voor ons betekent.'

In het continue streven naar het leveren van die intrinsieke kwaliteit is het volgens Hans ook belangrijk intern te reflecteren en te blijven leren van de praktijk van alledag. Om die reden heeft Issoria recent meegedaan aan een vrijwilligersenquête, afgenomen door brancheorganisatie VPTZ. Hans: 'Onze vrijwilligers werden gevraagd hoe zij het werken bij Issoria ervaren. Dat is voor ons een goede manier om feedback te krijgen. Hoewel we een mooi rapportcijfer kregen (8,1) zien we nog voldoende punten waarop we onze werkwijzen kunnen aanscherpen. We nemen dat serieus omdat we onszelf continu willen blijven ontwikkelen. Als het gaat om het contact tussen mensen, raken we nooit uitgeleerd.'

Hoe doen ze dat in Issoria?

Verpleegkundige zorg

‘Wij functioneren als wijkverpleegkundigen. Niet in een wijk, maar hier in Issoria in een vast team, gedetacheerd vanuit ActiVite. Eerst was dat niet zo. Voor vijf gasten kwamen er vijf verschillende mensen voor verpleegkundige zorg. Dat werkte niet. Sinds een jaar of acht werken we met een vast team van veertien mensen en een reserve dat loopt goed.’

tekst JESSICA SMEENK

Aan het woord is Annemarie Schot, oncologieverpleegkundige, die al ruim twaalf jaar in Issoria werkt, 24 uur per week. Als ik haar spreek heeft zij net haar avonddienst afgerond. Haar collega Yvonne Leiker komt haar opvolgen. Yvonne werkt ongeveer even lang als Annemarie bij Issoria. Zij doet alleen nachtdiensten, gemiddeld vier in de week. Dat vindt zij prettig: ‘Ik ben eigenlijk een avondmens. Voordeel is dat het ’s nachts heel rustig is huis en dat je dingen op je eigen manier kunt doen.’

Ploegendienst

‘Gewone’ wijkverpleegkundigen komen dagelijks bij ernstig zieke mensen thuis. Als het gaat om palliatieve thuiszorg krijgen patiënten elf uur zorg per etmaal. Als je dat omrekent naar de omstandigheden van het huis aan de Burggravenlaan zou het erop neerkomen dat er 77 uur zorg per dag zou zijn als alle zeven kamers bezet zouden zijn. ‘Maar wij zijn heel voordelig’, zegt Annemarie: ‘Hier geven we in totaal 32 uur zorg per dag in vier diensten van acht uur, die elkaar deels overlappen.’

De verpleegkundigen – die in dienst zijn van ActiVite – hebben het wel druk.

Issoria heeft een vast team verpleegkundigen

‘Maar het is ook een luxe. Wij zorgen voor zeven mensen. In een verpleeghuis zorgen ze voor 35 bewoners.’ De verpleegkundigen in Issoria kunnen dank zij specialisaties eigenlijk alle verpleegkundige zorg bieden die nodig is. Uitzondering: een specialistenteam komt pompen voor morfine of dormicum aanbrengen.

Individuele aandacht

Het is bijzonder om in Issoria te werken, vinden Annemarie en Yvonne. Ze zijn blij dat zij respectvol met mensen kunnen omgaan omdat er geen regels zijn voor opstaan, douchen en wat al niet. ‘Je kunt per individu kijken wat er nodig is.’

En het is een voordeel dat je niet alleen bent, zoals in de thuiszorg aan huis. Want de verpleegkundigen werken bij allerlei dingen nauw samen met de vrijwilligers. ‘Ik breng ook koffie rond’, zegt Annemarie. En Yvonne draait ’s nachts de was. ‘We doen een heel groot deel samen,

maar we hebben natuurlijk taken die alleen verpleegkundigen kunnen doen.’ Dan geldt bijvoorbeeld voor de zorg van geheel bedlegerige mensen en het beheer van de kast met opiaten.

Wat Annemarie wel zwaar vindt is dat je niet eenvoudig even afstand kunt nemen van het werk omdat alle cliënten in hetzelfde huis wonen. ‘In de wijk kun je dat onderweg van de een naar de ander wel.’ Wat zij en haar collega’s ook moeilijk vinden is dat er vaker gasten zijn met psychiatrische problematiek. ‘Dan moet je wel de klokken gelijk zetten en je niet tegen elkaar laten uitspelen. Je moet voor elkaar zorgen en kunnen zeggen *blijf zitten, nu ga ik een keertje*’, zegt Annemarie.

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Pauline Verhoef

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Nel Ratchford

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Marianne Nagel

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Marian Klok

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Klaaske Tuma

Samen voor de beste zorg

ActiVite staat garant voor de beste zorg. De medewerkers doen er alles aan om in overleg de zorg te bieden die het beste past. Zorg met een glimlach, noemt ActiVite dat. Zo kunnen de gasten bij hospice Issoria blijven genieten van alle kleine dingen die het leven groots maken. Persoonlijke aandacht staat bij ActiVite voorop.

Pijnbestrijding

Wanneer bij de zorg technische apparatuur, zoals bij een bloedtransfusie of medicatie via een infuus, nodig is dan verzorgt ActiVite dat. Ook voor pijnbestrijding en palliatieve zorg beschikt ActiVite over gespecialiseerde verpleegkundigen.

Kwaliteit

ActiVite is in het bezit van het HKZ-kwaliteitscertificaat voor de onderdelen Verblijf, Verzorging, Gespecialiseerde verzorging, Verpleging, Gespecialiseerde verpleging, Hulp bij het huishouden en Informele zorg (mantelzorg en vrijwilligers).

Dit certificaat geldt als een keurmerk voor de kwaliteit van de organisatie en de hulpverlening. Het certificaat wordt uitsluitend toegekend aan zorgorganisaties die zich kenmerken door een systematische aanpak van kwaliteit, doelmatigheid en professionaliteit en die open staan voor de wensen van de cliënt.

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Desirée Schmidt

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Pien Veldhuizen

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Winny Buchner

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Tini Bakker

ActiVite HOSPICE ISSORIA

José Neuteboom

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Joke Sutterland

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Ellen Vierbergen

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Divera Kapteijn

ActiVite HOSPICE ISSORIA

Annemarie Schot

Wie zijn het die Issoria helpen met een gift of schenking?

Ieder jaar ontvangt Issoria van particulieren en ondernemers giften of schenkingen. Wie zijn het? Waarom doen ze het? Hebben ze een bijzondere relatie met Issoria?

tekst en foto's MAARTEN VAN ROOIJ

Wie?

Sidney en Rachael Barthen (veertigers)
Wie zijn jullie?

Sinds twee jaar eigenaren van Barthen Keuken Design Center aan de Korevaarstraat in Leiden. Van vader Barthen overgenomen, die was 30 jaar geleden met de zaak gestart.

Wat gaven jullie?

Een Quooker in de keuken van Hospice Issoria. We hebben hem ook geïnstalleerd. De producent Quooker ('De kokend water kraan') droeg overigens ook zijn steentje bij.

Waarom doen jullie dat?

Wij adverteren nooit. Dus dat geld

kunnen we anders besteden. Toen we hoorden dat Issoria een Quooker nodig had, wilden we die meteen geven. We vinden het een nobel doel.

Heb jullie een speciale band met Issoria?

Nee, niet echt. We kennen wel vrijwilligers die er werken. En een familielid zou er naartoe gaan. Verder hebben we veel voor Xenia gedaan.

Hoe staan jullie in het leven?

Leven is genieten en veel lachen. Een groot deel van ons leven zitten we op de

Sidney en Rachael Barthen

zaak. Dat betekent dat werken ook leuk en gezellig moet zijn. Sinds kort hebben we een tuin op Cronesteyn. Van de rust en de natuur genieten we erg.

ISSORIA OOK STEUNEN?

Voor de exploitatie van Issoria is jaarlijks veel geld nodig. Daarom is de Stichting Vrienden van Issoria stelselmatig op zoek naar extra geld. U kunt éénmalig een bedrag storten op het rekeningnummer van de Stichting Vrienden van Issoria, IBAN: NL75ABNA0892838426. Vermeld uw naam svp dan kunnen we u een bedankbriefje sturen!

U kunt ook donateur worden, sponsoren of schenken. Voor meer informatie daarover kunt u contact opnemen met de voorzitter van de Vrienden van Issoria, Wim de Leeuw 06 – 53 28 45 58 of per mail vriendenvanissoria@gmail.com.

Wie?

Noor Bremmer (65 jaar)

Wie ben je?

Moeder van twee kinderen en oma van zes kleinkinderen.

Wat gaf je?

Een bedrag van rond € 700,-. Dat haalden we op bij de begrafenis van tante Bets. In plaats van bloemen vroegen we de mensen geld te doneren en we bestemden de opbrengst van de collecte bij de katholieke begrafenisdienst voor Issoria.

Heb je een speciale band met Issoria?

Ik was al langer donateur van Issoria. Ik had erover gelezen in de krant. Maar toen mijn alleenstaande tante Bets zou gaan sterven, kwam ik heel intensief met Issoria in aanraking. Ik kwam bijna 7 weken lang elke middag bij haar langs in Issoria. Elke dag voelde dat als thuis-komen. De rust en warmte die ik als

familielid ervoer, was onbetaalbaar. Ik at vaak 's avonds mee. Het was een heel bijzondere tijd.

Hoe sta je in het leven?

Ik heb veel meegemaakt in mijn leven. Je kunt echt zeggen 'een leven om op terug te kijken'. Desondanks ben ik een vrolijk meisje. Met humor kan ik veel aan.

Noor Bremmer

WIJ HERINNEREN

In deze rubriek laten we persoonlijke gedenkplekken zien die mensen hebben ingericht ter herinnering aan een overleden dierbare.

Dit is het speciale plekje voor Jord. Hij is één van een tweeling. Zijn broer is nu alweer 11 jaar en tekent graag fantasiefiguren. Jord stierf vlak na zijn geboorte. Veel aandenkens zijn er dus niet. Er liggen wel altijd wat spulletjes bij de foto. Regelmatig brandt er een kaars. De foto en de spulletjes staan nu op de piano. Maar dat is geen vaste plek. Als het interieur wordt omgegooid, verhuist alles gewoon naar een andere passende plek. Ook al was Jord er maar kort, hij speelt een rol in dit Leidse gezin. Jord blijft aanwezig in zijn afwezigheid.

Maarten van Rooij

Heeft u ook een foto voor de rubriek 'Ik herinner mij' of 'Wij herinneren'? Stuur deze foto dan naar de redactie via info@issoria.nl. Graag in een zo hoog mogelijke resolutie.

ONDERZOEK

In de tuin liggen vier koelkastbakjes te drogen in de zon. Ik drink koffie. De voorjaars schoonmaak beperkt zich hier tot de koelkast.

De overburen met de gillende kinderen zijn opgesodemieterd. Er wordt nauwelijks geklust. Alleen een windorgel verderop verstoort de rust. Ik probeer na te denken.

Het is me niet duidelijk hoe de lucht van een dode muis in de koelkast gekomen is. Muizen kunnen er echt niet in. En het is me ook niet duidelijk hoe die lucht eruit gaat.

Na zorgvuldige schifting van de voedingswaren en het schrobben van het binnenwerk, steek ik onderzoekend

mijn neus in de koelkast. De dode muis is er nog.

Ik heb wel eens gehoord dat koffie helpt. Een klein bakje gemalen koffie zou geurtjes absorberen. Een experiment waard. Ik zet de gemalen koffie in de koelkast.

Buiten ligt de kat te rollen op het warme pad. De tulpenboom is nagenoeg uitgebloeid. Blaadjes door de hele tuin. De bakjes zijn nu bijna droog. Tijd voor een boterham met kaas.

In lichte spanning open ik de koelkast. De geest van de dode muis is verdwenen. En de kaas smaakt niet naar koffie.

J. Pennings

Gezocht: nieuwe projectleiders voor de 'Fantastische 1.001-euroclub'

De 'Fantastische 1.001-euroclub' bestaat ruim drie jaar. José Neuteboom, die als verpleegkundige bij Issoria werkt, begon ermee om voor aanvullende inkomsten voor de hospice te zorgen. Voor de exploitatie van Issoria is elk jaar meer geld nodig dan er binnenkomt aan vergoedingen van overheid en verzekeraars. De ontbrekende middelen komen uit schenkingen en dergelijke.

tekst JESSICA SMEENK foto LIDEKE VAN GOOL

Sympathisanten van Issoria die zelf niet over ruime middelen beschikken kunnen via de 'Fantastische 1.001-euroclub' geld schenken dat zij hebben verdiend met een project. In veel gevallen is dit bedrag fiscaal aftrekbaar.

Al € 40.000 op de teller!

Op dit moment staat de teller op 42 projecten waarvan er al veel zijn afgerond. De opbrengst tot dusver is bijna 40.000 euro. De deelnemers verdienden dat geld voor Issoria met een project dat past bij hun talenten of vaardigheden. Negentien van de projecten brachten elk 1000 of 1001 euro op. Bij sommige was het meer en enkele bleven onder het streefbedrag. Dat vindt José niet zo erg: 'Elke euro is meer dan welkom.'

En dan zijn er ook projecthouders die al aan hun tweede of derde project bezig zijn. Over de opbrengst tot dusver zegt José: 'Daar word ik erg stil van. Wat

een fantastisch werk is er door iedereen verzet. Zonder donaties kan Issoria niet bestaan.'

Nieuwe projecten gezocht

Nu is José op zoek naar nieuwe projecten om het uiteindelijke doel – 100.000 euro voor Issoria – te kunnen halen. Zij zou het geweldig vinden als iemand een festival of een markt zou willen organiseren. Maar er is natuurlijk ook geld voor het goede doel te verdienen met minder omvangrijke klussen. Denk aan het maken van portretfoto's en het doen van huishoudelijke karweitjes die bij veel mensen blijven liggen zoals opruimen en strijken. Zo kun je geld bijebrengen met dingen waarin je goed bent en die je leuk vindt.

Wie zelf niets weet te verzinnen kan zich laten inspireren door de ideeën die José heeft.

Bent u of kent u iemand die wil meedoen? Mail naar: jose.neuteboom@online.nl

Spelen met woorden

Thea Pieterse is al vanaf de voorbereidingstijd bij Issoria betrokken. Ze maakte de eerste folders en het communicatieplan van Issoria met 'de buurt' voordat de hospice zich vestigde op de Plantage. Dat deed zij met haar bedrijf TP Thea Pieterse Tekst & Publiciteit (motto: TP maakt alles leesbaar).

tekst en foto JESSICA SMEENK

Toen Issoria echt van start ging werd zij poetsvrijwilliger - en ze is dat nog steeds. Ze schreef ook voor het Issoria-blad: interviews met vrijwilligers.

Voor de verhuizing van Issoria naar de Burggravenlaan, nu bijna drie jaar geleden, produceerde Thea het theaterstuk 'Issoria Leeft' dat toen door vrijwilligers werd opgevoerd onder regie van een betaalde regisseur. 'Daar zijn we anderhalf jaar mee bezig geweest.' Dat werk leidde uiteindelijk tot de publicatie van de dichtbundel 'Rijmtijd' als project van de 'Fantastische 1.001 euro-club'. De winst op de bundel schenkt zij aan Issoria. Dat betekent dat er minstens tweehonderd bundels moeten worden verkocht.

'Ik heb veel geschreven, maar ik had nog nooit gedicht, behalve als klein meisje. Ik ben niet per se een poëziefhebber, maar soms wel. Ik begon met gedichten schrijven in de tijd dat het Issoria-theaterstuk tot stand kwam. Eerst wilde ik in dat stuk iets doen met gekke of indrukwekkende overlijdensadvertenties. Dat vonden ze niks. Toen ging een vriendin van mij dood en naar aanleiding daarvan maakte ik het gedicht 'Tijd voor Cocky'. En toen zei iedereen: dat moet je doen. Voor het theaterstuk maakte ik 'Als ik later dood ben'.

Dubbele betekenissen

Toen kwam de 1.001 euro-club. Daarvoor kwam Thea op het idee om wat meer te doen met poëzie. De inspiratie voor die gedichten kwam 'van van alles', onder meer van het besef dat Tijd zo'n grote rol speelt bij en in Issoria. Niet alleen voor de gasten en hun naasten, maar

ook voor de vrijwilligers. En verder: 'Ik hou van woordspelingen en dubbele betekenissen en dat zie je in de gedichten.'

Sommige gedichten waren heel snel klaar, maar op andere heeft Thea echt zitten worstelen. Zoals op het gedicht over een bezoek aan Parijs met haar in 1998 overleden vader (Adieu Paris). Over alle gedichten vertelt ze met enthousiasme.

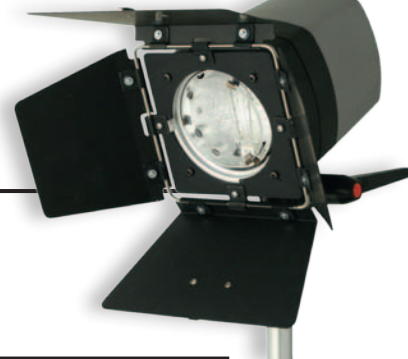
Ruim een jaar geleden begon ze met het samenstellen van de bundel Rijmtijd, samen met professioneel vormgever Jos Agasi. Bij elk gedicht hoort een foto.

Verkopen een vak

Daarna moest ze de kunst van het verkopen leren. Het aanvankelijke idee dat

iemand twee bundeltjes zou kopen - een voor zichzelf en een voor een ander - liet ze varen. Via onder andere Issoria, bloemist Bert Kulk aan het Levendaal en haar kapper HaarZaak in Leiderdorp heeft ze inmiddels 140 exemplaren verkocht. Nog 60 en dan heeft ze het streefbedrag gehaald. Ze denkt erover of ze een tweede druk zal uitbrengen. Die zou dan bij voorbeeld in boekwinkels kunnen worden verkocht.

In juni en juli is Thea met vakantie. In die periode is de dichtbundel voor € 16,25 tijdens kantooruren te koop in Issoria én bij Bert Kulk en HaarZaak. Buiten die twee vakantiemaanden kan de dichtbundel besteld worden via mail pieterse.thea@gmail.com of telefoon 071 - 514 77 14.

Uitgelicht

De Funeraire Academie

De Funeraire Academie is een landelijk platform waar de uitvaartwereld en academisch onderzoek elkaar ontmoeten. Het doel van de Funeraire Academie is om een verbinding tussen wetenschap en praktijk tot stand te brengen op het gebied van sterven en rouwen. Daarnaast wil het platform bestaande kennis toegankelijk maken en delen en gezamenlijk nieuwe kennis ontwikkelen.

De oprichting van het platform past in de huidige tijdgeest. Er is behoefte aan een breder perspectief op rituelen en beleving rondom dood, rouw en herdenken in Nederland. Immers, dergelijke rituelen waren traditioneel verbonden met de kerk, maar maken mede door ontkerking een snelle ontwikkeling mee.

Het uitvaartmuseum Tot Zover, samen met de Tilburg University initiatiefnemer van de Funeraire Academie, is de operationele spil van het platform. Het Amsterdamse museum over de dood vormt de brug tussen de wetenschap, de uitvaartbranche en een groter publiek. Resultaten en bevindingen van de Funeraire Academie kunnen in het museum concreet gemaakt worden en tentoongesteld worden.

Meer informatie: <http://www.totzover.nl/index.php?page=funeraire-academie>

Het Nabestaandencafé

De Nabestaandencafé zijn themabijeenkomsten voor mensen die een naaste hebben verloren. De initiatiefnemers voor het café zijn Libertas Leiden, Radius, Humanitas Rijnland, GGZ Rivierduinen, Issoria en begraafplaats Rhijnhof. Met het Nabestaandencafé willen zij mensen met een rouw- en verlieservaring steun geven en een luisterend oor bieden in een warme, veilige omgeving. In het Nabestaanden-

café wordt aan de hand van een thema informatie en inzicht gegeven in wat rouwen kan betekenen in de praktijk van alledag.

Het Nabestaandencafé wordt om de maand op de tweede zondag georganiseerd van 14.30 - 16.00 uur in het theehuis Veldheim, Laan te Rhijnhof 4 in Leiden. Iedereen is welkom, vooraf aanmelden is niet noodzakelijk.

Komende data en thema's 2016

- 10 juli:
Samen oplopen in het land van rouw
- 11 september:
Verlies door zelfdoding
- 13 november:
Verschillende manieren van rouwen

Meer informatie:
www.issoria.nl
Mailadres:
info@nabestaandencafeleiden.nl

Meester Mitraillette

Door het herdenken van de eerste wereldoorlog, in 2014, zijn er veel Vlaamse schrijvers geweest die de pen opnamen. Een ieder had wel een overgrootvader, oudoom of ander familielid die daarmee te maken heeft gehad. Ook zo bij Jan Vertoortelboom.

Jan Vertoortelboom opent zijn boek 'Meester Mitraillette' met een hartverscheurende scene. Een jongeman staat voor het vuurpeloton. Hij overziet zijn korte leven. De oorlog is een katalysator, schuldgevoelens en rouw. Waar rouwt hij eigenlijk om? Daar speelt zijn kindertijd een belangrijke rol in. Het bewogen leven van een jonge man in roerige tijden. Dat is de reden dat ik het boek 'Meester Mitraillette' bij u wil aanraden.

Yram

Wat kan Issoria doen voor u, wat kunt u doen voor Issoria?

Wat we bieden

Hospice Issoria biedt zorg aan mensen in de laatste levensfase en hun naasten. Daarnaast heeft de stichting het bevorderen van de integratie van het stervensproces in het dagelijks leven tot doel.

Zorg in de hospice

In de nieuwe sfeervolle stadsvilla aan de Burggravenlaan 11 in het centrum van Leiden kunnen we zeven gasten en hun naasten ontvangen. Een team van vrijwilligers en verpleegkundigen verleent, in nauw overleg met de gast, de naasten en de eigen huisarts, zorg. We proberen hierbij zoveel mogelijk rekening te houden met de eigenheid van iedere gast, speciale wensen en behoeften.

Zorg thuis

Voor mensen die liever (zo lang mogelijk) thuis willen blijven, is er Issoria Thuis. Samen met degene die gaat sterven en de naasten verkennen we welke ondersteuning thuis nodig is en hoe die in te zetten. Dit kan variëren van hulp bij de inzet van praktische ondersteuning, psychosociale begeleiding tot 24-uurs bereikbaarheid.

Zorg na het overlijden

Voor mensen die na het verlies van een dierbare, al dan niet binnen Issoria, behoefte hebben aan extra ondersteuning is er de mogelijkheid van rouwondersteuning. Hiervoor is een speciaal opgeleide groep vrijwilligers beschikbaar.

Uitdragen van expertise

Issoria draagt haar opgedane kennis en ervaring graag uit. Wij verzorgen voor diverse doelgroepen lezingen en themabijeenkomsten op het gebied van palliatieve zorg en rouw. Een training of scholing op maat behoort ook tot de mogelijkheden.

Hoe we zijn georganiseerd

Hospice Issoria is georganiseerd in drie stichtingen. De Stichting Hospice Issoria

die verantwoordelijk is voor de dagelijkse exploitatie. De Stichting Vrienden van Issoria die zorgt voor de broodnodige extra financiële middelen. En de Stichting Burggravenlaan waarin de aankoop en het bezit van het pand Burggravenlaan is ondergebracht. Bij Issoria zijn drie betaalde coördinatoren en 1 hospice-assistent in dienst. Er werken verder meer dan 100 vrijwilligers.

Voor wie is Issoria Magazine?

Issoria Magazine verschijnt tweemaal per jaar en geeft een beeld van ons werk. Het wordt verspreid onder onze donateurs, professionele relaties en de eigen vrijwilligers. Het blad wordt gemaakt door vrijwilligers. Issoria Magazine wordt kosteloos gedrukt door Okay Color Graphics (Alphen aan den Rijn) in een oplage van 1.600 stuks.

Gebruik maken van onze zorg

Wilt u gebruik maken van onze hulp voor uzelf of voor een familielid, bel ons dan. Samen met u wordt dan bekeken wat het beste bij uw zorgbehoefte past. Aarzel niet, onze missie is u de best mogelijke ondersteuning te bieden in en rond de laatste levensfase.

Onze gegevens

Bezoek- en postadres:

Burggravenlaan 11,
2313 HM Leiden

Tel: 071 - 514 22 75

Mail: info@issoria.nl

Website: www.issoria.nl

Rekeningnummer

Vrienden van Issoria:

NL75ABNA0892838426

Issoria

De naam Issoria is afgeleid van Issoria lathonia, de kleine parelmoervlinder. Een vlinder die uit zijn cocon kruipt en naar het licht opstijgt wordt in veel culturen gezien als beeld van het sterven van de mens.

OKAY COLOR
GRAPHICS

Stichting Vrienden van Issoria

NIEUW MATRASSEN DANKZIJ ROPARUN

Issoria is zeven zeer comfortabele nieuwe matrassen rijker. En dat niet alleen, op elke matras kan gemakkelijk een luchtwisselpomp aangesloten worden. Daarvan heeft Issoria er drie kunnen aanschaffen. Dit alles dankzij een gift van € 16.000,- van de stichting Roparun.

We danken Roparun namens onze gasten, die nu altijd op een passend matras liggen zonder telkens van matras te hoeven wisselen!

RECORDOPBRENGST SLAG OM LEIDEN

Op dinsdag 22 maart werd de vijfde 'Slag om Leiden' gehouden in de Studentenvereniging Minerva. Voor de kennisquiz had zich het recordaantal van 72 teams (met ieder 5 teamleden) aangemeld. Na een gezamenlijk diner bestreden zij elkaar in het vinden van de antwoorden op de vele vragen over Leiden, politiek, sport, kunst, natuur en geschiedenis. De winnaar werd het team van de Lectoraten van de Hogeschool Leiden met als goede tweede het team van de 3 October Vereniging. Tussen de bedrijven door werd ook een kleine veiling gehouden. De avond bracht de recordopbrengst van € 42.500 voor Issoria op. Het was weer een niet-te-missen Leids evenement. Iedereen kijkt alweer uit naar volgend jaar. Wat weet het organisatie-team dan weer te verzinnen om het nog spectaculairder te maken?

TK CHALLENGE: MEER DAN 300 DEELNEMERS

Teekens Karstens Advocaten nam het initiatief collega's, klanten, partners en relaties in beweging te krijgen voor Hospice Issoria. Het doel van de TK CHALLENGE is om uiteindelijk € 142.195 op te halen voor Hospice Issoria. Het bedrag wordt bij elkaar gebracht door deel te nemen aan 6 nationale hardloopevents en de New York City Marathon 2016 als grote finale. Iedereen die de TK CHALLENGE een warm hart toedraagt of op enige manier een bijdrage levert, behoort tot dezelfde community: donateurs, sponsors, partners, deelnemers en vrijwilligers. Je

aanmelden als loper of sponsor van een loper kan via de website www.tkchallenge.nl/

Er hebben zich inmiddels meer dan 300 deelnemers aangesloten die met de eerste vier hardloopevents al rond de € 42.195 bijeen gelopen hebben. Na de zomer volgen nog de Dam tot Damloop (18/9), de Amsterdam Marathon (16/10) en de New York Marathon (6/11).

De TK CHALLENGE is te volgen via LinkedIn, Facebook en Twitter #TKChallenge, #elkeafstandtelt, #keepitrunning

GEVEN? VERMELD UW ADRES!

We krijgen regelmatig giften zonder dat we het adres van de gulle gever weten. We kunnen de gever dan geen bedankbriefje sturen. We vrezen dat dat ondankebaar overkomt. U helpt ons dus als u uw adres vermeld wanneer u

geld overmaakt naar de Vrienden van Issoria op IBAN-nummer: NL75AB-NA0892838426. Vermeld uw adresgegevens svp in de toelichting bij de betaling. Dat maakt het voor ons gemakkelijker om u persoonlijk te bedanken!